

РЕЦЕНЗИЯ

върху разработения и представен за публична защита дисертационен труд на тема: **„Проблеми и перспективи при интегриране на Турция в общите европейски структури (геополитически и геостратегически аспекти) от Айсун Айдънов Авджиев**, докторант на самостоятелна подготовка, за присъждане на образователна и научна степен „доктор по политическа география и геополитика“ по професионално направление 4.4. „Науки за Земята“, научна специалност 01.08.13 география на страните (регионална и политическа география)

научен консултант: доц. д-р Марин Русев

Катедра: Регионална и политическа география

Рецензент: доц. д-р Нено Димов; тел. 02/9308 272; e-mail: n_dimov@mail.bg

Уважаеми членове на научното жури,

Представената рецензия е съставена в съответствие с общите изисквания за оценяване на дисертационен труд.

I. Оценка на процедурата по публичната защита на дисертационния труд

Авторът на дисертационния труд Айсун Айдънов Авджиев е роден в гр. Търговище. Висше образование по етнология, бакалавърска степен завършва в университета в Анкара. Магистърска степен придобива по „Международни икономически отношения“ в същия университет. През 2010 г. със заповед на Ректора на Софийския университет (РД 20-994/29.07.2010 г.), Айсун Авджиев е зачислен за докторант на самостоятелна подготовка по научна специалност „География на страните“ към катедра „Регионална и политическа география“ с научен консултант доц. д-р Марин Русев. Докторантът е отчислен с право на защита (поради завършване на определения срок) със Заповед РД 20 - 867/03.07.2013 г. С друга Заповед на Ректора на Софийския университет РД 38-663/19.12.2013 г. е утвърден състава на научното жури, на което е възложено провеждане на публичната

защита на дисертационния труд. Процедурата е в съответствие с изискванията на ЗРАС и Правилника за устройството и управлението на СУ. Пропуски и несъответствия на всички етапи до защитата не са констатирани.

II. Оценка на темата, структурата и съдържанието на дисертационния труд

Дисертацията е в обем от 163 стр. текст, 8 стр. литература (използвани са 218 източника, в т.ч. 140 на кирилица и 78 на латиница). В края на дисертацията са дадени списък на използваните съкращения и общо 20 приложения – таблици, карти, картосхеми. Те са пряко свързани с анализите и обобщенията в изследването.

Дисертационният труд на Айсун Авджиев се откроява със своята актуалност и значимост по следните основания – от края на ХХ в. в съседна Турция протичат сложни трансформационни процеси на социо-културно развитие; разширява се геополитическото влияние на страната върху пространства от три континента; преговорите с ЕС за членство продължават; следват се приоритетите на очертаните нови координати за историческа и географска стратегическа дълбочина към съседните страни. Тези проблемни зони докторанта изследва и оценява чрез коректно и последователно приложение на политикогеографския и геополитическия анализ. Айсун Авджиев използва голям по обем изходна емпирична информация, една част от която е прецизно картографирана и систематизирана. Същевременно част от обясненията и изводите остават дискуссионни.

Изследването е структурирано в четири глави, увод и заключение. Общо структурата е логична и позволява приложение на дедуктивния и индуктивния анализ. Целта на дисертацията е ясна и конкретна „... да се оценят перспективите за интегриране на Турция в европейските политически и икономически структури...“. Необходимо е обаче да се отдели внимание на ограниченията и праговете, които съществуват по пътя на страната към членството в ЕС.

Първа глава е с теоретично и методично съдържание. Тя е в обем от 24 стр. и 3 блок схеми. Тук дисертанта показва широк и конкретен поглед върху най-значимите научни трудове по политическа география и геополитика, умения да извършва самостоятелни и обосновани допълнения към традиционни алгоритми и изводи. Една от задачите които решава докторанта е, да докаже интердисциплинарната същност на политическата география, геополитика и геостратегия. Верни са изведените обобщения за „...обогащаване на предмета и функциите на геополитиката...“ и функционалните аспекти на съвременната геополитика (с.17-19). Всъщност тези аспекти са основните стълбове в извършения геополитически анализ в следващите глави на изследването. При разкриване на връзките между политическата география, геополитика и геостратегия, А. Авджиев предлага два приложни аспекта на геостратегията и посочва, че извършеното „изследване е свързано с предимно външнополитическите аспекти на геостратегията“ (с.22). Тезисно са разкрити влиянията на глобалните и регионалните интеграционни процеси. Основно са използвани литературни източници от български и руски специалисти, като са подценени трудове на турски автори.

Втора глава е с най-голям обем – 60 стр., 8 карти, 8 таблици и 1 картосхема. В нея е разкрит геополитическия потенциал и са определени векторите на приложната геостратегия на съвременна Турция. В тази част са зададени два основни фокуса на изследването: *първият* насочен към разкриване, използване и пространствено разширяване на потенциалите на местоположението на Турция. Този акцент е изключително важен поради формирането на Турция като мощна военна сила в съвременната глобална геополитическа мрежа. Оценката на географското положение на Турция е извършено оригинално с използване на нови индикатори за количествена оценка. Представен е геоситуационен паспорт на Турция, с помощта на който се разкрива мястото и икономическото тегло на страната в световната икономика. *Вторият* потенциал е определен като геостратегически, защото е свързан и обусловен с новата дълбочинна геополитика на Турция. Тя се формира между принципите на кемализма и

неоосманизма. Специално внимание е отделено на ранговата класификация на съседните на Турция държави, както и на промените които настъпват в енергийната и икономическата мощ на страната. Разкрити са демографския и военно-техническият потенциал в страните от ЕС, влиянията на социално-икономическите фактори и институционалните механизми на съвременната външна геостратегия на Турция. Ще посоча, че в тази част на изследването по-голямо внимание следва да се отдели на съдържанието, целите и приоритетите за развитие на новата доктрина, свързана с името на външния министър – Ахмед Давутоглу. Основните вектори на външната геополитика и геостратегия на Турция са „баланс между свобода и сигурност“, „нулеви“ проблеми със съседите, за нарастващата „историческа отговорност“ на страната към съседните страни, които императиви присъстваха в известната реч на А. Давутоглу в Сараево (2009 г.). Проследяват се външнополитическите аспекти на провежданата евразийска геостратегия на Турция към Кавказ, Руската федерация, Китай, мюсюлманските държави в Югозападна Азия. С извършения анализ във втора глава, Айсун Авджиев показва научна компетентност, възможности да използва самостоятелно изследователски методи и да формулира обосновани обобщения. Дисертацията би имала още по-голяма научна стойност, ако докторантът порелефно беше посочил своите позиции и отношение към актуалните, сложни и невралгични проблеми в изследването. Мисля, че е необходима и по-голяма прецизност при използвани понятия, като „дифузна периферия“, „индикативна неравнопоставеност“ (с.33), факторен и мотивационен анализ (с.72). По-конкретен и разширен трябва да бъде анализа на външната геостратегия на Турция чрез проправителствените движения и религиозни организации (с. 80).

Трета глава разкрива и оценява мястото и „теглото“ на Турция в европейското интеграционно пространство. Тя е в обем от 34 стр. и приложени 2 таблици и 5 картосхеми. Представено е в хронологичен план членството на страната в международни организации след края на втората световна война. Оценени са предимствата на съседните пространства за развитието и интегрирането на Турция в европейското пространство. Заедно

с това, Турция среща непреодолими ограничения пред членството в ЕС, а едва през 2002 г. Меджилисът ратифицира документа на ЕС съдържащ императивни препоръки за реформи. , а едва през 2002 г. Меджилисът ратифицира документа на ЕС съдържащ императивни препоръки за реформи. Членството в европейското пространство на Турция преминава през гарантиране на правата на човека, кюрдския, кипърския, арменския, сирийския проблем. Очевидно, при тази сложна геополитическа ситуация, ролята на Турция е решаваща в прилагането на нови стратегии и политики – например създаването на Средиземноморския съюз, членството в Арабската лига, организацията на Черноморските държави за сътрудничество. В този раздел са използвани повече информационни източници на турски език. Предложените обобщения са логични – например, че „културно-политическата традиция в Турция все още дава шансове на авторитарния политически модел...“, че алтернатива на членството в ЕС няма (с. 126).

Четвърта глава е посветена на геополитическите и геостратегическите аспекти на българо-турските отношения. Тя е в обем от 31 стр. и приложени 4 картосхеми и 3 таблици. Началото на извършения анализ започва с оценка на обективната реалност – Югоизточна Европа е най-изостаналия в икономическо отношение регион на континента, с най-силно изявена хетерогенност – етнически, конфесионална, езикова, културна. На основата на приложени статистически методи, докторантът констатира, че „...България играе неадекватно по-малка европейска роля в сравнение с пространствения и демографския си потенциал“ (с. 132). Доказателства за направения извод се съдържат в табл. 12. Направен е кратък историко-географски анализ на двустранните отношения България – Турция, систематизирани са договорите между двете страни, дефинирани са традиционните проблеми в отношенията – имуществено-дългови, транспортно-комуникационни, трансгранични, различията в оценките към други проблеми (арменските събития 1915 г.). Проследена е динамиката във външнотърговския баланс и туристическия обмен през последните години между двете страни. На тази основа са определени и перспективите на двустранните отношения – логистична подкрепа на България за членството

на Турция в ЕС, разширяване и задълбочаване на транспортно-комуникационните мрежи, поддържането на сигурността (национална, енергийна, културна) в страните от Югоизточна Европа. Очертаните приоритетни области за развитие между двете съседни страни изисква по-голяма конкретизация.

Заключението е в обем от 6 стр. и съдържа коректно извършените обобщения в изследването. Показани са предимствата на геополитическия анализ, на интердисциплинарния подход на географията, разкрити са допълнителни потенциали за сътрудничество между България и Турция, нарастващите интеграционни функции и политики на Турция в региона и констатацията, че „официалната правна рамка на двустранните българо-турски отношения може да се приеме като относително завършена“ (с. 162).

Дисертационният труд на Айсун Авджиев е завършено научно изследване. Поставената цел и формулирани задачи са прецизно изпълнени и решени. Използваният подход и методи са коректни. Докторантът може да извършва самостоятелни научни изследвания и да предлага обосновани изводи и решения по сложни, нееднозначни и дискуссионни проблеми.

III. Научни приноси

Научните приноси в дисертационния труд на Айсун Айдынов Авджиев могат да се систематизират в две направления:

Първото – направен е успешен опит да се обоснове и приложи съвременен системно-структурен модел за геополитически и геостратегически анализ на национално и наднационално равнище. Докторантът е усвоил базовите вектори на съвременната политическа географи и геополитика и коректно ги прилага в извършеното изследване;

Второто – Представена е общата конструкция на съвременната геостратегия на Турция, целта на която е пространствено разширяване на влиянието на основата на нарастващия демографски, икономически, инфраструктурен и културен потенциал на страната.

IV. Критични бележки

Критичните бележки по дисертацията на Айсун Авджиев са свързани със следното:

- Дефинирането на системно-структурния модел за извършване на съвременен геополитически и геостратегически анализ може да се извърши и по друг, по-ограничен подход. Не е необходимо анализът да започва от древността и да се свързва със съвременната структура на геознанието;
- Необходимо е да се разшири използваната литература, като специално внимание се отдели на нарастващото влияние на „неоосманизма“;
- Целесъобразно е да се използват по-прецизно отделни понятия, като предварително се дефинират ясно и точно.

Авторефератът отразява коректно структурата и съдържанието на дисертационния труд.

V. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

На основата на извършената оценка на представения за защита дисертационен труд от Айсун Айджънов Авджиев считам, че той отговаря на изискванията на чл. 6(3) от Закона за развитие на академичния състав в Р България и на чл. 27 от Правилника за неговото приложение. В качеството ми на член и председател на научното жури по процедурата и рецензент оценявам положително дисертацията и предлагам да бъде присъдена научната степен „доктор“ на Айсун Айджънов Авджиев по професионално направление 4.4. Науки за Земята, научна специалност 01.08.13. География на страните (регионална и политическа география).

23.02.2014 г.

София

Рецензент:

/доц. д-р Нено Димов/